

Tiigrihüppest arvutiajastusse võib saada hoopis jänesehaak

21. veebruari stuudiovestlus ETV-s ärgitas kaasa mõtlema ja arvuti taha istuma. Kõigepealt selleks, et avaldada tunnustust ja imetlust koolidirektor Lauri Leesile.

Tema on mees, kelle selgeid ja arukaid seisukohti aktsepteeritakse, ehkki need on enamasti risti vastupidised ametnike omadele. Ja kuigi Leesi oli stuudios ainus vastuväitleja, oli helistajate toetus talle kindlalt olemas.

Kasvatusteadlasena tahaksin kõigepealt üle korrata mõned vestluses väljaöeldud pooltväited kavandatavale tiigrihüppele: miks peavad esimeste klasside lapsed tegema mingeid kriipse, kui võiksid arvuti taga istuda; arvutid on nii toredad, et ka vahetunnil saavad lapsed nendega mängida ja areneda; kui

Maie Tuulik

SEISUKOHT

palju pidime meie omal ajal pähe õppima, sest meil polnud infot kusa-gilt võtta; ükskordüks ja peast arvutamine jäävad ajalukku; missugused võimalused näiteks kuueaastase arutlus- ja mõtlemisioskuse arendamiseks; Internetist saame ükskõik missugust raamatut arvutiga lugeda, saame tutvuda maailma kunstivaramutega; arvutid olgu igas tunnis ja kõiki aineid õpitagu nende kaudu.

Lauri Leesi vastuväited kõigile neile pooltväidetele on pedagoogika alustõed: lapse käeline tegevus on otseses seoses lapse vaimse arenguga (arvuti taga vajutab ta vaid nuppudele); vahetunnid on hädavajalikud ja kohus-

tuslikud puhkehetked, et mitte vaimselt kustuda; päheõppimine on teadlik tegevus keele- ja mõttestruktuuride arendamiseks; sama on ükskordüks ja peast arvutamine; kunstielamuse tekkeks on hädavajalik nn füüsiline või vahetu kokkupuude raamatuga, ettekantava muusikapalaga, teatrietendusega, maaliga jne; kuueaastase lapse maailm peaks olema selline, mis annab toitu ta fantaasiale, kujutlustele, mis rikastab ta vahetut meelelist kogemust — abstraktse mõtlemise periood on viljakas siis, kui tal on eespoolnimetatut toetuspinnaks.

Täiesti segaseks jäi aga mulle väide, et arvutid muutuvad õppetöö lahutamatuks osaks igas õppeaines. Kui seda mõeldaks ja öeldaks kõrgkooli, kutsekooli, täiendõppekursuste või kaugkoolituse kohta, oleks kõik selge. Aga kuidas seda mõista lasteaia, alg-

ja põhikooli osas? Kas igale pingile arvuti? Kuhu need füüsiliselt mahuvad, kui igale lapsele ei jätku omaette pinkigi? Kas paneme lapsed Internetti ringi jalutama?

Mida nad sealt oskavad otsida? Kust tulevad erinevate ainete lihtsamad programmid? Pedagoogika on juba üle elanud õpimasinad, TV ja tehnilised vahendid, mille kasutamine oli eesmärk omaette. Elavat õpetajat, tarka, erudeeritud ja lapsi armastavat, ei asenda miski! Aga meie teeme nüüd kõik sell-eks, et niisugune õpetaja koolist pageks!

Ma sain aru Lauri Leesi kirglikust soovist asjaosalistele selgeks teha, et kogu see lugu ei sobi inimeseks sirguv-ale lapsele — vanemale koolieale küll — ja et temagi koolis on arvutid ja huvilistering. Ent see ei saa olla kooli-hariduse, st üldhariduse alternatiiviks!

Tiigrihüpet nimetati naljatledes ka jänesehaagiks. Kui hüpe viib tõepoolest edasi, siis haak viib kas kõrvale või tagasi. Pooltväitena viidati Jakob Hurda kuulsale mõttele: oleme küll väikesed hulgana, aga saagem suureks vaimult. Hurt mõtleb väljakujunenud sisemise väärtusmaailmaga inimesi, kes ei sõltu välistest oludest ja situatsioonidest, vaid kellel on kindlad hindamis- ja käitum-ismalused — kes on ise otsustajad, mitte ripatsid ja kaasaveetavad. Inimesel ei ole kaasasündinud vaim-sust, see peab alles elu jooksul tekkima. Üldhariduskool on aastatuhandete jooksul olnud paigaks, kus põhitege-vuseks on eesmärgipärane lapse vaimse arengu suunamine. Mitte lihtsalt toime-tulemise õpetamine, vaid vaimselt kõrgemale tasandile tõstmine.

Lähtealuseks on aga lapse iseregu-latiivne areng — kui tahame, et mingi

väärtus, mingi eesmärk tõepoolest puudutaks last, vormiks teda, ei tohi me seda lähtetõde hetkekski unustada. Stuudiovestluses puudutati asja seda külge vaid vilksamisi, lapse füüsilise arengu seisukohalt: arvuti võib mõjuda halvasti lapse silmanägemisele; sund-asendist tulenevad rühivead jms. Ent ohud, mis tulenevad sellest, kui saadame kirjaoskamatu ja kõlbeliselt harimatu noore Internetti hulkuma?

Ajakirjanduses on Eesti Ekspress seda probleemi põgusalt puudutanud. Minu arusaamist mööda on just siin (pehmelt öeldes) jänesehaagi ülimalt suur võimalus. Suureks saab teha ik-kagi omaenese vaimu, mitte sõltuvuse tekitamist teiste loodud infost. Näiteks tunnistas Kalle Kasemaa Eesti Ekspressis, et ta kirjutab paberi ja plii-atsiga, ometi valiti tema Haifa Ülikooli audoktoriks!

Arvutifännid armastavad korrata, et 21. sajand tuleb infosajand. Suured humanitaarid seevastu rõhutavad, et kui üldse tahame ellu jääda, peab 21. sajand saama humanitaarkultuuri sajandiks. Igauhel on õigus uskuda, mida ta tahab. Mina aga usun Sokratest: riiki ja rah-vast saab päästa vaid inimeste kõlblus, mitte kaitsevallide ja sõjamasinate hulk.

Usun, et kuitahes suur hulk arvuteid ei korva riigi avalikku lapsevaenu-likkust. Arvutitest olulisemad on ter-vislik toit lapseas (paljud meie lapsed on alatoitunud), kodu lähedane kool, normaalsed õppimistingimused (koolipink, raamatud, vihikud, kirju-tamisvahendid) ja oma õpetaja, keda ei taheta välja suretada.

*Maie Tuulik on Tallinna
Pedagoogikaülikooli
kasvatusteaduste professor.*